

NO-SHOWS IN DENTAL CARE – PERSPECTIVES ON ADOLESCENTS' ATTENDANCE PATTERN

Anida Fägerstad, Med. Dr., Leg. tandhygienist
Centrum för specialisttandvård, avdelning för Pedodonti, Örebro

Avhandlingens övergripande syfte var att utforska potentiella förklaringsfaktorer som kan associeras med uteblivna tandvårdsbesök och att söka en djupare förståelse för varför vissa ungdomar undviker att gå till tandvården.

Studie I var en litteraturöversikt med syfte att identifiera och sammanställa artiklar som undersökt bakgrundsfaktorer och andra aspekter som kan associeras med tandvårdsundvikande bland ungdomar 13-19 år. Totalt inkluderades 21 artiklar varav 2 kom från Sverige och 5 från Norge, länder som erbjuder avgiftsfri tandvård för barn och ungdomar. De resterande 14 var från länder som erbjuder tandvård för barn och ungdomar mot betalning, men med olika ekonomiska stödsystem och varierande tillgänglighet. De identifierade faktorerna grupperades som omgivningsfaktorer (t.ex. ålder, kön, socioekonomi), individuella faktorer (t.ex. tandvårdsrädsla, tandbortsvanor, attityder, prioriteringar) och situationsbundna faktorer (t.ex. munhälsostatus, smärtupplevelser) faktorer.

Syftet med **studie II** var att undersöka tandvårdsrädsla bland barn och ungdomar i ett multikulturellt område och att undersöka om graden av tandvårdsrädsla skiljde sig mellan patienter med icke-svensk respektive svensk bakgrund. Barn och ungdomar skattade själva sin tandvårdsrädsla med hjälp av ett välkänt enkätinstrument (Childrens Fear Survey Schedule – Dental Subscale; CFSS-DS). Studien fann inga skillnader i tandvårdsrädsla mellan patienter med icke-svensk respektive svensk bakgrund. Flickor var mer tandvårdsrädda än pojkar men det var inga statistiskt signifikanta ålderskillnader i tandvårdsrädsla. Socioekonomisk status hade ingen inverkan på tandvårdsrädsla.

Den första delen i **studie III** syftade till att kartlägga förekomsten av uteblivna tandvårdsbesök bland ungdomar 16-19 år inom allmäntandvården i Örebro län under 2012. I den andra delen extraherades oidentifierade uppgifter från tandvårdsjournaler i syfte att identifiera potentiella förklaringsfaktorer till uteblivande. Kartläggningen visade att 21 % av ungdomarna uteblev minst en gång från sina tandvårdsbesök under 2012. Pojkar uteblev i högre utsträckning än flickor, men vi kunde inte se några ålderskillnader. Från journalerna såg vi att ungdomar som uteblev oftast hade anteckningar om social belastning (t.ex. de bodde med en förälder, flyktingförläggning, fosterhem), tandvårdsrädsla/behandlingsproblematik och tobaksbruk. De hade sämre oral hälsa, fler lagningar och tandborttagningar, och fler akuta besök. Dessutom såg vi att ungdomar som hade uteblivit under 2012 också hade en tidigare historik av både uteblivna och avbokade besök.

I **studie IV** intervjuades 12 tjejer med syftet att undersöka och beskriva hur ungdomar 16–19 år som bor i en mellansvensk region och som nyligen har uteblivit från något av sina tandvårdsbesök upplever tandvården. Tonårstjejerna beskrev flera aspekter som dels kunde hindra de från att gå till tandvården och dels kunde främja för deras tandvårdsbesök. Dessa aspekter kunde grupperas som: Smärta och obehag, Attraktiva och friska tänder, Att känna sig trygg och säker, Att ta på sig ansvaret och Kostnadsfritt. För dessa tonårstjejer var det viktigt att veta vad som skulle hända under tandvårdsbesöket och även vid nästa besök vilket var avgörande för deras framtida tandvårdsbesök.

Den här avhandlingen bidrar med några pusselbitar gällande uteblivna tandvårdsbesök bland ungdomar. För ungdomar som snart ska lämna den kostnadsfria tandvården kan rädsla, tandvårdserfarenheter, attityder och besöksmönster under tonårsperioden förväntas ha stor betydelse för deras fortsatta tandvård som vuxna. Frågan om vad som verkligen får några av dem att upprepade gånger missa sina besök och riskera sin orala hälsa, är dock fortfarande en utmaning för tandvården.